



שבט תשס"ב



ב"ה

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

מקדש ומשכן – "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"

שיעור לפרשת תרומה

"ויקם דוד המלך על רגליו ויאמר שמעוני אחי ועמי אני עם לבבי לבנות בית מנוחה לארון בריתה' ולהדם רגלי אלהינו והכינותי לבנות"

"ראה עתה כי ה בחר בך לבנות בית למקדש חזק ועשה"

ז. רש"י על "לבנות בית למקדש"

לא לבנות לו לדור בו כי השמים ושמי השמים לא יכלכלוהו אלא למקדש, לצורך הארון שנקרא מקדש דכתיב (במדבר י) ונשאו הקהתים נושאי המקדש והוא הארון

ח. שמות פרק כ"ה פסוקים ח"י"

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם: ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו: ועשו ארון עצי שטים, אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קמתו".

ט. הרמב"ן בהקדמה לפרשת המשכן:

"והנה עיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה שהוא הארון כמו שאמר "ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת" (כ"ה כ"ו) על כן הקדים הארון והכפרת בכאן כי הוא מוקדם במעלה וסמך לארון השלחן והמנורה שהם כלים כמוהו ויורו על ענין המשכן שבעבורם נעשה, אבל משה הקדים בפרשת ויקהל את המשכן את אוהלו ואת מכסהו, וכן עשה בצלאל לפי שהוא הראוי לקדם במעשה"

י. הרשב"ם על "ועשו ארון עצי שטים":

"ואעפ"י שבמעשה בצלאל מצינו שעשה משכן ואחר כך כלים, ארון, שולחן ומנורה, שהיכן יכניס את הארון והשולחן כל זמן שאין משכן עשוי, אלא בציווי הוצרך לפרש עשיית הארון והשולחן תחילה שבשביל הארון שהוא עיקרו של ועשו לי מקדש הוצרך לעשות משכן"

א. הגמרא בעירובין דף ב ע"א-ע"ב:

"אשכחן מקדש דאיכרי 'משכן', ומשכן דאיכרי 'מקדש'. בשלמא מקדש דאיכרי 'משכן' - דכתיב 'ונתתי משכני בתוכם', אלא משכן דאיכרי 'מקדש' - מנלן? אילימא מדכתיב 'ונשאו הקהתים נשאי המקדש והקימו את המשכן עד באם' - ההוא בארון כתיב; אלא מהכא: 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם'". (מצאנו מקדש שנקרא משכן, ומשכן שנקרא מקדש. מצאנו מקדש שנקרא משכן שנאמר "ונתתי משכני בתוכם", אך היכן מצאנו משכן שנקרא מקדש? אם תאמר שמצאנו זאת בפסוק "ונשאו הקהתים נשאי המקדש והקימו את המשכן עד בואם" הרי בפסוק זה הכוונה במלה מקדש היא לארון, אלא מצאנו מקדש שנקרא משכן בפסוק "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם")

ב. רש"י על "ונתתי משכני בתוכם"

וכשנאמר מקרא זה כבר הוקם המשכן שהרי בתורת כהנים נכתב וכל אותו הספר באהל מועד נאמר כדכתיב (ויקרא א) וידבר ה' אליו מאהל מועד, ועל איזה משכן היה מביטחן עוד אם לא על המקדש.

ג. ויקרא פרק כ"ו פסוק י"א

"ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם"

ד. במדבר פרק י" פסוק כ"א

ונסעו הקהתים נשאי המקדש והקימו את המשכן עד באם

ה. רש"י על "נושאי המקדש"

נושאי המקדש – נושאי דברים המקודשים

ו. דברי הימים א פרק כח פס ב' ופסוק י'

י"א. שמות פרק כ"ו פסוק א

"ואת המשכן תעשה עשר יריעות, שש משזר ותכלת וארגמן ותלעת שני, כרבים מעשה חשב תעשה אתם".

י"ב. שמות פרק כ"ו פסוק ו

"ועשית חמישים קרסי זהב וחברתה את היריעות בקרסים והיה המשכן אחד"

י"ג. שמות כ"ו פסוק ט"ו

"ועשית את הקרשים למשכן עצי שיטים עומדים"

י"ד. רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק א' הלכה ב':

"כיון שנכנסו לארץ העמידו המשכן בגלגל ארבע עשרה שנה שכבשו וחלקו. ומשם באו לשילה ובנו שם בית של אבנים ופרשו יריעות המשכן עליו ולא היתה שם תקרה. ושס"ט שנים עמד משכן שילה וכשמת עלי חרב ..."

ט"ו. שמות כ"ו פסוק ז'

"ועשית יריעות עזים לאהל על המשכן, עשתי עשרה יריעות תעשה אתם".

ט"ז. רש"י על "לאהל על המשכן"

לפרס אותם על היריעות התחתונות

י"ז. במדבר פרק ד' פסוק כ"ה

"ונשאו את יריעות המשכן ואת אהל מועד מכסהו ומכסה התחש אשר עליו מלמעלה ואת מסך פתח אהל מועד"

י"ח. ורשי על במדבר ד' כ"ה:

"את יריעות המשכן" – עשר תחתונות

"את אהל מועד" – יריעות עיזים העשויות לאהל עליו

"מכסהו" – עורות אלים מאדמים

י"ט. קושית האברבנאל

"למה ציווה יתברך במעשה המשכן ואמר "ושכנתי בתוכם" כאילו הוא יתברך גשם מוקף ומוגבל במקום – שהוא הפך האמת, כי הוא יתברך אינו גשם ואינו כוח בגשם, ואיך יחסו לו מקום? והוא יתברך אמר (ישעיה ס"ו א) "השמים כסאי והארץ הדם רגלי – איזה בית תבנו לי ואיזה מקום מנוחתי?" וגם שלמה אמר על בנין הבית (מלכים א' ח' כ"ז) "והנה השמים ושמי השמים אל יכלכלוך, אף כי הבית הזה אשר בנית" והם מאמרים סותרים זה את זה"

כ. תרוץ האברבנאל

"... והיתה כוונתו יתברך במעשה המשכן וכליו שלא יחשבו "עזב ה' את הארץ" ויאמרו שבשמים כסאו והוא

מרוחק מבני אדם. וכדי להסיר מלבם האמונה הכוזבת הזאת, ציווה שיעשו לו משכן כאילו הוא ישכון בתוכם, שיאמינו כי אל חי בקרבם והשגחתו העליונה דבקה עמהם. וזה ענין "ושכנתי בתוך בני ישראל" "והתהלכתני בתוכם" "השוכן אתם בתוך טומאותם" – שהוא כולו משל ומליצה להשראת שכינתו ולדיבוק השגחתו בהם ... וציווה לשים כיור וכנו כמזהיר אותם: "רחצו, הזכו, הסירו רוע מעלליכם", ומזבח העולה – לשרוף שמה תאוותיהם הגשמיות ויצרם הרע, ובהיכל היה שולחן ומנורה ומזבח קטורת – כאילו כלים לשרת לפני מלכו של עולם, לא שהיה הוא יתברך צריך לדבר מכל זה חס וחלילה – אלא להשריש בנפשותם כי ה' אלהים מתהלך בקרב מחניהם ..."

כ"א. הרמב"ן בהקדמתו לפרשת תרומה

"והנה הם קדושים וראויים שיהיה בהם מקדש להשרות שכינתו ביניהם ולכן ציווה תחילה על דבר המשכן שיהיה לו בית בתוכם מקודש לשמו ושם ידבר עם משה ויצווה את בני ישראל ... וסוד המשכן הוא שיהיה הכבוד אשר שכן על הר סיני שוכן עליו בנסתור (בצנעא ולא בפרהסיא כאשר היה בהר סיני), וכמו שנאמר "וישכן כבוד ה' על הר סיני" (שמות כ"ד ט"ז), וכתב ה' "הראנו ה' אלקינו את כבודו ואת גדלו" (דברים ה' כ'), כן כתוב במשכן "וכבוד ה' מלא את המשכן" (שמות מ' ל"ד-ל"ה) והזכיר במשכן שני פעמים "וכבוד ה' מלא את המשכן" כנגד "את כבודו ואת גדלו" והיה במשכן תמיד עם ישראל הכבוד שנראה להם בהר סיני. ובבוא משה היה אליו הדיבור כאשר נדבר לו בהר סיני, וכמו שאמר במתן תורה, מן השמים השמיעך את קולו ליסרך ועל הארץ הראך את אישו הגדולה (דברים ד' ל"ו) כך במשכן כתיב "וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת מבין שני הכרובים וידבר אליו" (במדבר ז' פ"ט) ... וכן אמר הכתוב "אשר אועד לכם שמה לדבר אליך שם ונקדש בכבודי"

כ"ב. רש"י הירש על "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"

"א. המשמעות של ושכנתי בתוכם בכתוב שלנו מפליגה הרבה מעבר להשראת השכינה במשכן גרידא, ועניינה אליבא דאמת קרבת ה' בתוכנו עם קיום הברית שבינו ובין ישראל, דבר המתגלה בהשראת שמירתו וברכתו על פריחת כל חיי הפרט והכלל

ב. עם זאת אין ה' משרה את שכינתו, שמירתו וברכתו ע"י הקמת המשכן וקיומו על פי פרטיו ודקדוקיו גרידא, אלא רק בקידוש כל חיינו הפרטיים והציבוריים והקדשתם למען קיום מצוות ה'"

